





- Milyen kézikönyveket használtál már?
- Milyen kézikönyvek találhatóak meg az iskolai könyvtárban?

A kézikönyv összefoglaló név. Hozzá tartoznak a közvetlen ismeretszerzés és tájékozódás legfontosabb eszközei. A kézikönyveket a könyvtári állományból nem kölcsönözhetjük ki, a többi dokumentumtól elkülönítve tárolják. A nagyobb könyvtárak katalógust vezetnek a kézikönyvtárról is, amelyben a raktári jelzet alapján téma vagy cím szerint kereshetünk.

Lexikonok, enciklopédiák



A **lexikon** betűrendes ismerettár, a **címszavak** ábécérendben követik egymást. A címszavakhoz kapcsolódó legfontosabb ismereteket **szócikkekben** közli, melynek első szava a címszó. Az általános lexikonok a legtöbb tudományra kiterjednek (például *Révai nagy lexikona*), míg a **szaklexikonok** egy-egy tudományágra vagy szakterületre korlátozódnak (például *Magyar irodalmi lexikon*).

A **kislexikonok** általában tömörebben fogalmaznak, és csak egy-egy témakörre vagy tudományra terjednek ki (például *Matematikai kislexikon*).

Az **enciklopédia** az ismereteket nem címszavakban, hanem **tartalmi összefüggésben** dolgozza fel. Felépítése tematikus. Fajtái lehetnek: általános és **szakenciklopédiák**.

A kézikönyvek szöveges részeit képek, táblázatok, illusztrációk egészíthetik ki. Így nagyon sok **képes enciklopédiával** is találkozhatunk (például *Gyógynövény-határozó képes enciklopédia*).



Fontos! Ahhoz, hogy naprakész ismerethez juss, mindig nézd meg, hogy a kézikönyvet mikor adták ki, mert az ismeretek elavulnak.

Szótárak

A szótárakban a szavak **betűrendben** követik egymást, a szó után megtaláljuk a jelentését és a magyarázatát. A szótárakat két nagy csoportba sorolhatjuk: egynyelvű szótárak és két- vagy többnyelvű szótárak.

Az **egynyelvű szótárak** valamilyen szakterület szavait, kifejezéseit magyarázzák el ugyanazon a nyelven.



Magyar értelmező szótár: megadja a szó szófaját és összes jelentését egész mondatokban, a lehető legegyszerűbben.

Magyar helyesírási szótár: a szó helyesírását találjuk meg benne, az érvényben lévő szabályokat figyelembe véve. A legutóbbi kiadása 2017-ben jelent meg.

Szinonimaszótár: a rokon értelmű szavakat gyűjti egybe.

A **két- vagy többnyelvű szótárak** az idegen nyelvek tanulásához elengedhetetlenek. A szó jelentése mellett megtaláljuk bennük a szavak helyes kiejtését is. A **kéziszótár** azokat a szavakat tartalmazza, amelyek az élő beszéd elsajátításához elengedhetetlenek, míg a **nagyszótárban** megtaláljuk a nyelv szinte teljes szókincsét. A **többnyelvű szótárak** közé tartozik a *szotar.sztaki.hu*, amely valamelyik nyelven beírt szót más – általunk beállított – nyelvre fordít.

Elektronikus kézikönyvek

Ma már „kézikönyvtárakat” is használhatunk az interneten, amit bármikor és bárhol elérhetünk, akár mobiltelefonunk segítségével is. Ehhez azonban meg kell tanulnunk a gyors információkeresés és tájékozódás módszereit. Az elektronikus kézikönyvek előnyei a hagyományos kézikönyvekkel szemben, hogy gyorsabban kereshetünk, válogathatunk bennük, a szöveges információ mellett képet, mozgóképet, hivatkozásokat tartalmaznak, amelyekre kattintva további információhoz és a fogalmak magyarázatához juthatunk. A kapott információkat rendszerezhetjük, el is menthetjük külön fájlba a további feldolgozás érdekében.



Online **internetes lexikonok** érhetőek el az Arcanum Kézikönyvtár oldaláról a következő címről: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/#lexikonok>



WIKIPÉDIA
A szabad enciklopédia

A legnagyobb **internetes enciklopédia** a **Wikipédia**. Különböző nyelvi változatokat foglal magába, így a magyar Wikipédiát is tartalmazza. Az internetes enciklopédiák előnye, hogy tartalmuk folyamatosan frissül, az újdonságokkal szinte naprakészen találkozhatunk. A leírásokban található hivatkozások elvezetnek az ide kapcsolódó további információkhoz. Bárki szerkesztheti, ezért nem teljesen megbízható, főleg a humán, és politikai szócikkek tekintetében.

Online szótárak



<https://dictzone.com/osszes-szotar/>

A **DictZone szótár** több mint 90 nyelv szótárát tartalmazza, lehetővé téve a gyors keresést. Hangos szótára segítségével több nyelvpár esetében meghallgathatod a szavak helyes kiejtését is.

A magyar nyelv értelmező szótára Tájékoztató ▾

A **Magyar nyelv értelmező szótárának online változatát** az alábbi címről érheted el:

<http://mek.oszk.hu/adatbazis/>

magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/elolap.php

Másik cím:

<http://mek.oszk.hu/18000/18025/>

A **Magyar helyesírási szótár online változata** segítségével gyors és jó választ kaphatsz helyesírással kapcsolatos kérdéseidre.

<http://helyesiras.mta.hu/>



Erre a szótárra szükség lehet akkor is, ha szöveget gépelsz, mert a szövegszerkesztő programok helyesírás-ellenőrző programja nem helyettesíti a *Magyar helyesírási szótárt*. Az alábbi eszközök állnak rendelkezésedre.



Az oldal megbízható információt szolgáltat, hiszen a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében működő Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Osztály készítette.



- Melyik lexikonban keresnéd meg a következő szavak jelentését: abrosz, bacsó? Mit jelentenek?
- Keresd példát egynyelvű szótárakra a fentebb felsoroltakon kívül!



Vasút: *www.elvira.hu*



-
- [HENETRENDEK.HU](#)
- # Tervezze meg utazását
- [Holnapi, MÁV és BAHART járatok](#)
[Csak Volán járatok](#)
[Legutóbbi keresések](#)
-
- További társaságok menürendjei:
- [MÁV](#)
[BKE](#)
[GYSEV](#)
[KÁHART](#)
[BAHART](#)

- 

74

intézményeket is. Ha beírjuk a tartózkodási helyünket, az utat megtervezhetjük gyalog, autóval, illetve tömegközlekedéssel egyaránt. Az előző oldali térképrészlet Szeged–Budapest útvonal tervéről készült, amennyiben autóval szeretnénk utazni.

Időszaki kiadványok

Azokat a dokumentumokat, amelyek időközönként ugyanazzal a címmel jelennek meg, **időszaki kiadványoknak** nevezzük. Ilyenek a **napilapok**, **hetilapok**, vagy vannak havonta, kéthavonta, vagy akár negyedévente megjelenő **folyóiratok**. Állandó nevük és megszabott áruk van, de elérhetünk ingyenes folyóiratok is. A gyakoriságukat és a megjelenés dátumát a folyóirat **fejlécében** találjuk meg. A **kolofon** a nyomtatás adatait tartalmazza, mint például a főszerkesztő neve, a szerkesztőbizottságban részt vevők neve, a felelős kiadó neve, a kiadás dátuma, a szerkesztőség címe stb.



A folyóiratok tartalmuk szerint eltérnek egymástól. Lehetnek szórakoztató, ismeretterjesztő, szakmai vagy politikai lapok stb.

Az időszaki kiadványok minden könyvtárban megtalálhatók, de általában nem kölcsönözhetők.

Az újságokat az interneten is olvashatjuk. Az online változat előnye, hogy napközben is folyamatosan változik a legfrissebb hírek azonnali megjelenésével. Vannak olyan újságok is, amelyek csak webes formában érhetőek el, nyomtatott formájuk nem is létezik.

A **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár honlapjának linkgyűjteménye** a <http://www.fszek.hu/linkgyujtemeny> ábécérendben listázza az interneten elérhető folyóiratokat.

Egy másik cím:

<http://lib.pte.hu/kk-interneten-elarheto-magyar-folyoiratok-es-fobb-webportalok-cimeinek-gyujtemenye> a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont oldaláról érhető el, mely a belföldi folyóiratok és főbb webportálok címeinek naprakész gyűjteményét tartalmazza.



- Tervezd meg az utat a lakóhelyedtől Budapestig vonattal és busszal is. Hasonlítsd össze, melyikkel jutsz hamarabb a célhoz? Mennyi ideig tartana az utazás autóval?
- Gépeld be a Google Mapsbe a címedet, és nézd meg műhold nézetben!
- Tudd meg, hogy milyen lesz a holnapi időjárás!
- Keress olyan weboldalakat, amelyeken az aktuális sporthírekről olvashatsz!
- Keress példákat országos napilapokra, hetilapokra, illetve havonta megjelenő folyóiratokra!
- Nézz utána, mit jelent a felelős kiadó fogalma!
- Mi a vezető hír témája a kedvenc online folyóiratodban?



Tematikus gyűjtőmunka és feldolgozása



- Milyen témában készítettél már kiselőadást?
- Sorold fel a készítés lépéseit!

Itt az év vége, az osztály eldöntötte, hogy hova megy kirándulni. Jó lenne, ha a kétnapos kirándulással kapcsolatos információkat egy helyen összegyűjtve találhatnák meg a tanulók egy tájékoztatófüzetben. Mikor és honnan indultok, hol fogtok megszállni, hol fogtok étkezni, milyen nevezetességeket látogattok meg, mit vigyetek magatokkal, mikor érkeztek haza stb.

Ez nem egyetlen diákra való feladat, jó lenne, ha többen dolgoznátok együtt. A végeredményt nem kell kinyomtatni, hiszen szinte mindenkinek van okostelefonja, könyvtárolója vagy tablete, ezért digitálisan valósítjátok meg!



A munka menete

- Döntsétek el, ki vesz részt a munkában!
- Közösén gyűjtsétek össze, hogy a tájékoztató mi mindent tartalmazzon!
- Osszátok fel egymás között, ki mit fog feldolgozni!
- Gyűjtsétek információkat!
- Rendszerezétek a gyűjteményt!
- Készítsetek vázlatot!
- Döntsétek el, hogy milyen programmal dolgoztok!
- Szerkesszétek meg a tájékoztatót!

Információgyűjtés

Több lehetőség közül választhattok. Elmehtek az iskolai vagy városi könyvtárba, de az



is lehet, hogy minden szükséges információt megtaláltok az interneten. A feladattól függ, hogy melyik forrást részesítjük előnyben. Nagyon fontos az információk megbízhatósága. A nyomtatott információhordozók a legbiztosabbak.



Fontos! Az internetről gyűjtött információk esetében a **megbízhatóság** mellett nagyon fontos, hogy az információ **naprakész** is legyen.

A mi esetünkben az indulás és érkezés részleteihez, az időjárás, a helyszín, a szállás adatainak megszerzéséhez használhatjuk az előző leckében megismert közérdekű adatbázisokat az internetről.

Az információk között lesznek konkrét adatok, de lesznek olyanok is, amelyekből a fontos részeket ki kell emelni, saját mondatokkal kell megfogalmazni.

Rendszerezés

A számítógéppel végzett információgyűjtés és jegyzetelés megkönnyíti a rendszerezést. A különböző témához tartozó információkat külön mappába gyűjthetitek.

Tartalom

Bevezetés.....	2
Az indulás és érkezés részletei.....	3
Időjárási előrejelzés	4
Tájékoztató adatok a helyszínről	5
Hol található	5
Nevezetességek, amelyeket meglátogattunk	6
Szállással kapcsolatos információk	8
Étkezéssel kapcsolatos információk	9
Mit vigyetek magammal	10

Vázlatkészítés

A vázlat segíteni fog benneteket a tájékoztatófüzet megtervezésében. Nevezhetjük ezt a tájékoztató tartalomjegyzékének is.

Saját fogalmazású szöveg

Az összegyűjtött információkat kerek egészé kell alakítani saját magatok által fogalmazott szöveggel. Talán ez a legnehezebb része a feladatnak. Figyeljete a helyesíráásra!

Szerzői jog

A szerzői jogi törvények védik az egyéni és eredeti alkotásokat. Valami akkor eredeti, ha azt maga a szerző alkotta, és nem egy már létező alkotás másolatáról beszélünk. A zeneipar, a rádiós és televíziós műsorszolgáltatás, a filmgyártás, a könyvkiadás és a szoftveripar területén létrehozott alkotásokat szerzői jog védi. A védelmi idő a szerző életében és halálát követően hetven évig érvényes. Az interneten is jogvédett alkotásokkal találkozunk. Egy weboldal szövege, az oldalon előforduló képek, videók ugyanúgy jogvédett szellemi termékek, mint például a programok. Természetesen kivételt képeznek a szabad szoftverek (a freeware-k).



Forrásjegyzék összeállítása

Ha más alkotását használjuk fel szó szerint, akkor azt idézőjelek közé kell tenni, és idézésnek nevezzük. A forrást minden esetben fel kell tüntetni, ezt nevezzük hivatkozásnak. Különböző szabályok vonatkoznak a forrásmegjelölésre attól függően, hogy a szöveg milyen információforrásból származik.

A forrásmegjelölés szabályairól már a 6. osztályban tanultál.

Könyvek, nyomtatott kiadványok esetében: a szerző neve, a mű címe, a megjelenés helye, a kiadó neve, a megjelenés éve, az oldalszám és az ISBN-szám feltüntetése szükséges.

Internetes források esetén: a szerző nevét és a közzététel évét (amennyiben fel van tüntetve), a weblap címét, a weblap címsorában megjelenő szabványosított címet és a letöltés dátumát kell feltüntetni.

Szerkesztés

A szerkesztésnél figyelembe kell venni a tipográfiai megjelenést.

- Általában talpas betűtípust használjunk, azt is legfeljebb három betűméretben! A 1,5-es sortávolság segíti az olvashatóságot, a talpas betű pedig vezeti a szemünket a soron végig.
- A tájékoztató egy címoldallal kezdődjön! Találjatok hozzá illő címet!
- Tüntessétek fel a szerkesztőbizottságot, soroljátok fel a neveket és a vállalt feladatokat!
- Alkalmazzatok oldalszámozást! Az első oldalon ne legyen számozás!
- A szerkesztés során vegyétek figyelembe, hogy egy tájékoztatófüzet akkor szemléletes, ha a szövegen kívül képeket, illusztrációkat is tartalmaz.
- Ügyeljete a szöveg és kép egymáshoz viszonyított helyzetére!
- A képeket nagy felbontásban töltsétek le!
- A képek forrását a képek alatt tüntessétek fel!
- Ha szükséges, használjatok lábjegyzetet!
- Készítsetek tartalomjegyzéket és forrásjegyzéket!
- Mentsétek el a szerkesztőprogram alapértelmezett formátumában, pdf-formátumban és e-book-formátumban is!
- A kész tájékoztatót osszátok meg osztálytársaitokkal!



- Mi a különbség a tartalomjegyzék és a forrásjegyzék között?
- Mikor használunk lábjegyzetet, és mikor végjegyzetet?
- Készítsetek képeket az osztálykiránduláson! Rendszerezétek dátum és helyszín szerint!
- Készítsetek beszámolót a kirándulásról!